

Μεγάλοι οπλαρχηγοί μιλούν για την προσφορά του Ιερού Κλήρου στην Επανάσταση του 1821

Είναι γνωστή και έχει εξαρθεί δεόντως και πολλές φορές η προσφορά της Εκκλησίας γενικά, των ιερών μονών και των μοναχών στην Εθνεγερσία και την απελευθέρωση του δούλου Έθνους από τον Οθωμανό κατακτητή. Εκείνο που δεν έχει αρκούντως συνειδητοποιηθεί είναι του Ιερού Κλήρου η σπουδαία συμβολή, οι αγώνες και οι θυσίες του. Ότι οι ίδιοι οι κληρικοί πήραν τα όπλα, για να διώξουν τον αλλόπιστο δυνάστη από την πατρίδα. Ο Αναστάσιος Γούδας στους «Βίους Παράλληλους» (1872, τόμος α', σελ. λζ'-λη') σημειώνει επιγραμματικά:

«Εκραγέντος τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ὁ ὀρθόδοξος Κληρος, χωρὶς νὰ μεταβάλη ἢ ἐλαττώσῃ τὸ παράπαν τὴν πρὸς τὴν θρησκείαν ἀφοσίωσίν του, μετεσχηματίσθη ὁμως καὶ ὡς ἄριστος στρατιώτης. Ἐν πολλοῖς τῶν βίων τοῦ συγγράμματος ἡμῶν οὐκ ὀλίγοι τῶν κληρικῶν διαδραματίζουσι σπουδαιότατον στρατιώτου πρόσωπον. Καὶ δὲν διέπρεψαν μόνον οἱ κληρικοὶ, ὧν ὄνομαστὶ μνημονεύομεν τῶν πράξεων, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι πάμπολλοι. Ἐν Μεγάλῳ Σπηλαίῳ π.χ. διέπρεψαν ὁ Γεράσιμος Τορολός, προηγούμενος, ἀναδειχθεὶς χιλιάρχος· ὁ προηγούμενος Ἱερόθεος Πετρόπουλος, ἀπόστολος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν Πελοπόννησον. Ὁ Πανφούτιος ἱερολοχίτης, οἱ ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ ἀνήκοντες Δαμασκηνὸς Παπά Γεωργίου, ἡγούμενος τῷ 1826, 1827, ὁ Συμεὼν Ἱατρός, ὁ Γερμανὸς Λάμψας, ὁ Παρθένιος Μπαλάνος· ὁ Πανφούτιος Δημητριάδος, ὁ Γερμανὸς Πριλέγγας, ὁ Ἰωνᾶς Κανελλόπουλος, ὁ Σαμουήλ Δημόπουλος, ὁ Ἀρσένιος Γεωργιάδης, ὁ Δαμασκηνὸς Πολυδώρου, ὁ Σαμουήλ Κατσαρός, ὁ Παγκράτιος Παπά Μαντζέλου καὶ ὁ Ἀνανίας Ἀθανασίου· ὁ δὲ Νεόφυτος Ρούβαλης, μὲ ὀγδοήκοντα δύο μόνον στρατιώτας καὶ ἑπτὰ Μοναχοὺς, ἐξιστορεῖ ὁ Φραντζῆς, κλεισθεὶς ἐν τῷ μετοχίῳ τῆς Μονῆς, ἀντέσχευ εἰς ὀρμητικὴν ἐπίθεσιν 2500 πεζῶν καὶ ἰππέων ἐχθρῶν...».

Από τις τάξεις του ορθόδοξου Κλήρου και Μοναχισμού, προέρχεται σωρεία εθνομαρτύρων, που πότισαν με το αίμα τους το δέντρο της ελληνικής λευτεριάς και αγωνιστών που βρήκαν τον θάνατο πολεμώντας τον κατακτητή.

Πόσοι και πόσοι απλοί παπάδες και μοναχοί έπεσαν στο πεδίο της τιμής. Τα πρωτοπαλίκαρα της λευτεριάς, ο Αθανάσιος Διάκος (Αλαμάννα), ο Παπαφλέσσας (Μανιάκι), ο καλόγερος Σαμουήλ (Κούγκι). Κι ακόμα πλήθος ιερωμένων που έδρασαν στον Αγώνα, όπως ο Βρεσθένης Θεοδώρητος, ο Άρτης Πορφύριος, ο Αθηνών Θεόφιλος, ο Έλους Ανθιμος, ο Σαλώνων Ησαΐας, ο Ρωγών Ιωσήφ κ.α., που πήραν μέρος οι ίδιοι στις διάφορες φάσεις της Επαναστάσεως.

Σε ένα από τα πολύτιμα έγγραφα του Αρχείου της Εθνικής Βιβλιοθήκης διαβάζουμε:

«Οί ύποφαινόμενοι κάτοικοι τῆς Κοινότητος Κυπαρισσίας, δηλοποιοῦμεν ὅτι ὁ ἀοίδιμος ἐπίσκοπος Μεθώνης Γρηγόριος, ἐνῶ συνετέλεσε διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Μεθώνης καὶ διὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Νεοκάστρου παρὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως, Ἀρχηγὸς ὑπάρχων τοῦ στρατιωτικοῦ σώματος καὶ διευθύνας τὴν πολιορκίαν μῆνας πέντε ἕως οὗ ἐπαρδόθη εἰς χεῖρας τοῦ τῷ Νεόκαστρῳ, ἐστρατολόγησε καὶ κατὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ, ἅμα οὗτος ἀπέβη εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ Φρούρια, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ὅλου τοῦ στρατιωτικοῦ σώματος τῶν Ἀρκαδίων ἐστρατοπέδευσεν εἰς Ἀβαρίνους, μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν ὁποίων ἐζωγρήθη αἰχμάλωτος, ὅπου μετ' ὀλίγον ἐτελεύτησεν ὑπὸ τὴν δουλείαν, γενόμενος θῦμα ὑπὲρ πατρίδος...».

Δεν υπήρχε περίπτωση κληρικού οποιασδήποτε βαθμίδας που να μη συμμετάσχει με τον α' ή β' τρόπο, με υλική ενίσχυση ή οδηγώντας κι άλλους στον απελευθερωτικό Αγώνα του 1821.

Η ευόδωση της Εθνεγερσίας του 1821 είναι ένα θέμα, που απασχόλησε και απασχολεί κάθε ιστορικό που καταπιάσθηκε ή καταγίνεται με την πορεία του Νέου Ελληνισμού. Κι εκείνο που βγαίνει από τα έγγραφα, τα απομνημονεύματα, τα περιηγητικά κείμενα και τις κάθε είδους γραπτές μαρτυρίες της εποχής εκείνης, είναι ότι οι παράτολμοι αγωνιστές, που ανέλαβαν το μεγάλο εγχείρημα, διακρίνονταν για τη βαθύτατη πίστη τους, πολέμησαν στο όνομα του Θεού, σ' εκείνον βάσιζαν τις ελπίδες τους και από εκείνον αντλούσαν τη βεβαιότητα για τη νίκη. Αυτό δεν ήταν κάτι το τυχαίο. Εκτός από τις παραδόσεις του γένους, είδαμε πόσο σπουδαίο ρόλο έπαιξε η εθναρχική στάση της Εκκλησίας στα χρόνια της σκλαβιάς. Αλλά και οι στενοί δεσμοί του ελληνικού λαού μαζί της. Αυτή ήταν το στήριγμα και η παρηγοριά τους στις πιο πικρές ώρες. Ο ορθόδοξος ναός

ήταν το μεγαλύτερο σχολείο του υπόδουλου έθνους. Η τέχνη, η μουσική, τα Γράμματα, αν δεν είχαν αφετηρία, διαμορφώνονταν υπό την επίδραση της ορθόδοξης παράδοσης. Στους περιηγητές της περιόδου κάνουν εντύπωση οι μεγάλες νηστείες που τηρούν οι Έλληνες. Ένας από αυτούς σημειώνει πως μόλις τελειώνει η μια, αρχίζει η άλλη. Βαθύτατη πίστη είχαν μόνον οι αμαρτωλοί οι κλέφτες, οι απλοί αγωνιστές, αλλά και οι ηγέτες του Ιερού Αγώνα.

Ο Κολοκοτρώνης

Οι μεγάλοι Αγωνιστές μιλούν κατηγορηματικά για τη δράση των Κληρικών Αγωνιστών, όπως ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο θρυλικός «Γέρος του Μοριά», που σε πιστοποιητικό που εξέδωσε στις 19 Σεπτεμβρίου 1835 για τον παπά-Κοσμα Ζώρα, τον χαρακτήριζε «*ἄξιο και πιστό ὄπαδό τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ*»:

«Πιστοποιητικόν:

Πιστοποιοῦμεν ἐνσυνειδήτως, ὅτι ὁ Παπά Κοσμᾶς Ζώρας ἀπὸ τὸ χωρίον Κούμανι τῆς Κάπελλης, ἅμα ἤρχισεν ὁ ἱερός Ἀγών τεθεῖς ἐπὶ κεφαλῆς πολλῶν συγχωρίων του, τοὺς ὁποίους ἐξ ἰδίων ἐμισθοδότηι, ἔτρεξε μὲ προθυμίαν ὅπου τὸ χρέος τῆς πατρίδος ἐκάλει· καὶ ὄχι μόνον αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐδειξεν εἰς τὰς μάχας μεγάλην γενναιότητα καὶ ὡς ἱερεὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους διὰ τοῦ παραδείγματός του ἐφιλοτίμησεν νὰ ἀνδραγαθήσωσι· ἐκτὸς δὲ τούτων συνεισέφερε καὶ ἀδράς χρηματικὰς θυσίας ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀναγκῶν χωρὶς νὰ λάβῃ οὐδεμίαν ἀποζημίωσιν, ἐπλήρωσεν ἀρκετὴν ποσότητα ἐράνων, καὶ ἐν γένει δειχθεὶς ἄξιός ὄπαδός καὶ πιστός τοῦ Δεσπότη καὶ ἀοιδίμου Γερμανοῦ Παλαιῶν Πατρῶν, ὑπέστη πάντα τὰ τοῦ πολέμου δυστυχήματα καὶ κακουχίας. Συναισθανόμενοι τὴν ἀδικίαν του, διότι ὡς ἱερεὺς καὶ ἀξιωματικὸς δὲν ἔλαβε τὴν παραμικρὰν ἀμοιβὴν ἀπὸ τοῦ ἔθνους, τῷ ἐγχειρίζομεν τὸ παρόν, ἵνα τοῦ χρησιμεύσῃ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 9βρίου 1835· Θεόδωρος Κολοκοτρώνης».

Ο Σισίνης

Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνει στις 23 Οκτωβρίου 1844 και ο Χ. Σισίνης εξαίροντας τη γενναιότητα και την αφοσίωση του ίδιου κληρικού στα στρατιωτικά του καθήκοντα:

«Ὁ Σακελλάριος Ζώρας ἱερεὺς ἐκ τῆς κοινότητος Κούμανι τοῦ δήμου Φολῆς Ἐπαρχίας Ἠλείας, ὑπηρέτησεν ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως στρατιωτικῶς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μας παρευρεθεὶς εἰς τὰς μάχας Πούσι, Πατρῶν, Μεσολογγίου, Ἀθηνῶν καὶ εἰς ὅλας τῆς Ἠλείας μετὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἰμβραήμ, καὶ εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος διῆγε μὲ τιμὴν καὶ

εὐταξίαν ἀφοσιωμένος εἰς τὰ στρατιωτικά του καθήκοντα, τὰ ὅποια ἐξετέλει πάντοτε μὲ γενναιότητα καὶ πειθαρχίαν. Κατ' αἴτησίν του δίδεται τὸ παρὸν διὰ τὸ τοῦ χρησιμεύσει ὄθεν ἀνήκει».

Ο Μακρυγιάννης

Ο περίφημος πολέμαρχος του Αγώνα Μακρυγιάννης βεβαίωσε για τον αρχιμανδρίτη Ιωσήφ Ταμπακόπουλο, ηγούμενο της Καισαριανής, που έλαβε μέρος στη μάχη του Φαλήρου δείχνοντας γενναιότητα και πατριωτισμό (διατηρήθηκε η ορθογραφία του κειμένου):

«Φανερώνω ὅτι ὁ κύριος γιοσίφης ταμπακόπουλος ἡγούμενος τῆς σιργιανῆς (Καισαριανῆς) ἦτον εἰς τὴν ὁδηγίαν μου μὲ στρατιώτας ὅταν πρωτοπιάσαμεν τὸν φαληρέα καὶ στάθη ὡς τὸ τέλος· ἔμεινα πάντοτε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰ πατριωτικά του φρονήματα καὶ γενναιότητα ὀπόδιχνε στὰ δεινὰ τῆς πατρίδος καὶ καλὴ συμβουλή ὀπόκανε διὰ τὴν καλὴν τάξην, τοὺς στρατιώτας ὀπόλοιπαν τὰ ἀναγκαῖα, καὶ ἡ πατριωτικὴ του συμβουλή διόρθωνε ὅλα τὰ δεινὰ καὶ σίχαζαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀκολουθάγαν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς πατρίδος· ὅσον καιρὸν ἐστάθη μαζὺ μου δὲν ἔλαβε τίποτα ἀπὸ μένα ὅτι δὲν ἔλαβα καὶ ἐγώ, καὶ ἐξόδευσε ἐξ ἰδίων του εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὀποῦχε μαζὺ του, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν πατριωτισμὸν ἔτρεξε ἐξ ἀρχῆς μὲ στρατιώτας εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς πατρίδος καὶ μὲ τιμιότητα ὀλοῦθε. Διὰ τὸ νὰ ἔμεινα πάντοτε εὐχαριστημένος, τὸν δίδω τὸ παρὸν μου κατὰ τὴν ζήτησίν του νὰ τοῦ χρησιμεύση ὄθεν τοῦ ἀνίκει.

1834 δεκεμβρίου 20. Ἀθῆναι

πατριώτης

μακρυγιάννης

Πιστοποιεῖται τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ μακρυγιάννη.

Τῆ 10 Ἰανουαρίου 1835.

Οἱ Δημογέροντες τῶν Ἀθηνῶν

Ἰωάννης Βλάχος

Γεώργιος Μεταξᾶς

Μιχαὴλ Βουζίκας

ἴσον

Τῆ 17 Ἰανουαρίου 1835

Ὁ κατὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Ἀττικῆς Ἀρχιδιάκονος Ἰ. Βυζάντιος».

Οι Δεληγιάννης και Πλαπούτας, μεγάλοι οπλαρχηγοί

Οι Κανέλλος Δεληγιάννης και Δ. Πλαπούτας έγγραφαν για τον «μεγάλο ζήλο», που έδειξε ο Παπά-Ιωάννης Κυριακόπουλος από τα Ριζά Μαντινείας:

«Πιστοποιητικόν

Πιστοποιοῦμεν οἱ ὑπογεγραμμένοι, χάριν ἐνδείξεως καὶ ἀληθείας, ὅτι ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Ριζῶν τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας ἀποβιώσας Ἰωάννης ἱερεὺς Κυριακόπουλος, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐπικεφαλῆς ἐγχωρίων του διαφόρων ὄπλισθεις ἐδραμεν ὅπου ἡ ἀνάγκη τῆς πατρίδος τὸ ἀπῆτει, συνεισφέρων πολυειδῶς εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν ἠγωνίσθη μετὰ μεγάλου ζήλου καὶ προθυμίας παρευρεθεὶς εἰς διαφόρους κατὰ τῶν ἐχθρῶν μάχας ὅπου ἐξεπλήρωσε τὸ κατ' αὐτὸν μὲ περιφρόνησιν παντὸς κινδύνου μέχρι τοῦ ἔτους 1829, ὅτε ἀπεβίωσε.

Κατ' αἴτησιν τῆς οἰκογενείας του δίδεται τὸ παρὸν εἰς χεῖρας των, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὅπου ἀνήκει.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 15 Δεκεμβρίου 1847.

Κανέλλος Δεληγιάννης

Δ. Πλαπούτας».

Ἰωάννης Μ. Χατζηφώτης, Μεγάλοι οπλαρχηγοὶ μιλοῦν γιὰ τὴν προσφορά τοῦ ἱεροῦ Κλήρου στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821, *Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ*, τευχ. 3, Μάρτιος 2000